

Jōns Rapša

STŪPS I ŽBANS

Jauns puisš ai mīlys pylnu kryuti
Nūtāsá ai ciervi jaunu stūpeni.
Pyrms īkaš sātmalī tō nūpyvušō stūpa vītā,
Jys atsasādá,
i ai smolku nāzeiti,
dūmōdams par bryuti,
izgrīzā jaunijā stūpenī sirsneni - mīlesteibys
zeimeiti.

Lai, gadiejumā, - bryutá garom īdama
rádzātu i saprostu:
ka pi krītna saiminīka izīdama,
tá dzeivis laimi atrostu.

Stūpenš tū vysu nūjausdams,
i kai puiša dūmys laseidams,
aiz īdūmeibys gondreiž pleisa, -
par mōkslys dorbu sevi turādams.

Tik, dreizōku par īdūmōtū bryuti,
Dīvs izsyutāja ōrā vacu babeni...

(kas jū tá saucá?!)

Jej tikkū izmozgōtū ola žbanu
iz jaunō stūpená kaļtāt maucá.

Ai ciervi tātīs

napacīta,

ka jam nazkas viersā sātās:

"Kai tu, puzatīs, dreikst,

Maņ, mōkslys dorbam, viersā leist?

I vāļ nazkū slápnu

viersā meizt!?"

Pascāt da golam napaspāja jys,

Partū, ka pazaļš bēdams,

niu korstā saulī nūkliudams,

īpleisa jys dreiz -

nu idūmeigōs golvys sovys

da papīžim gondreiz.

Žbans padūmova: "Koč nu saprasšonys stūps ir
škierts

i niulá naruneigs, a mož vāļ lai dzierd -

cik daudz mōkslys dorba i daiļuma

máš kotrys asom viertš?"

I soka jam: "Táv, ai ciervi tātijam

i ai nāzi drusceņ grīztijam,

paviesteišu:
ka maņ, iz pūdinīka rypys grīztijam
daudz vairōk veiklūs rūku glōstu beja jōpijam.
A, lai napleistu,
as tyku ceplī karsāts, glazeits, ryudeits.
Pec vysa tō tik beju ļaužu prīcai syuteits,
ai mižu olu iz golda gūda vītā stateits."

*

Par mōkslys daiļumu var runōt daudz,
Par sevi cīžōk skandynoj
ai ciervi tāstī ļaudš.

2009.

PALĀDA

Pec bogoteigom medeibom
I agrom sōtnom brūkaštom
Palā dai bej mōga smoga
I dreiš mīgs jai pīzazoga;
Tymā līpā, maļteitá kur beja,
Tá, meža molā,
Jei ni nu vīna nazabejōs.

Dreiš rodōs mīra traucātōji -
Mozi putni - dzīdōtōji.

Tik itū ņaizi, na ai dzīsmom
A ai gvaltu, kara brīsmom.
Jūs spōrni šveikš,
I bolsi peikš,
A palā dai vairs nav kur leiš, -
Saulá žylbynoj jai acš,
Nu vysom pušom kara tračš.

Kotra radeibená moza
Morali jai losa:

- Kai táv, zaglái kauna nav, patīši?
Cik ilgi laupeiti tikš meža mōjūkleiši?

Pális teirumā - ir tova dalá,
A na mýsu cõļu galá! -

Aug lelõks čeipstátõju malnýš rojs
Kai pikets. Kas tū izdūmõjš?

Gaida paláda - kod vokors nõkš,
Mozī nakaunis tod rimtīs sõkš.
Jei dīnā okla, zynoms tys,
I pacīst̃ dazaīt šõs klopotys.

- Kas zyn, kur bīzūknis tys dzymtīs,
Paṭ tagad, dīnā, gondreiž tymsīs? -
Jei līpā dūmoj, planus kaļ:
Kai itū piketu jīm sarībṭ atpakaļ?
I soka sáv:

- As naktī parõdeišu sovu varu
Ai jaunu laupeišonu. Na ai karu. -

Naktš zagļus tīsā saukṭ vys navarom nikai,
Ni golu darāṭ 'ānu ekonomikai'.

2009.

POEMA PAR ZABABONU

Līksmeīgi máš Vacū godu pavadājam:
Ai tostīm, dzīsmóm, deklamacejom i dejom.
A šudiņ - Jaungodā kai svyna pylna golva,
Nu, saprūtams, - nu dzierīnim tei bolva.

Ka labi padūmōt, var bādu risynōt -
Da vakardīnys gostam šudiņ sastaigōt;
Tys vakar sūlāja, ka pacīnās ai olu,
Lai nūīmu da jō iz Sīvergolū.

As soku sīvai: "Tupāt sātā navā eistō vīta.
Pastaigōšu. Lai šūgod asu aktīvs kotrā lītā."
Tá muna lļžená ai prīcu atsasauc:
"Pīkreitu! Býš darbeigs tys, kas šudiņ sliepōt brauc."

Verūs: jau obim sporta tārpus dabōjusá
I gleitā štabeleitī salykusá.
Maņ soka bolsā, kurs naciš ībyldumus:
"Brauksim obi raudzāt nazkodejūs kolnus munus!"

Napaklausāt sīvai - tukša cereiba,
Jai vyss kai nūdūmōts, tai beja veicīs.
Partū ka spīteiba i valūdūneiba
Bej montōta nu vacvacmōtis Stepcis.

*

A nūtyka tys seņ, pyrms laika gara:
Godūs gryutijūs izražis pec kara,
Kod bōbys vysu darā, kod veirīši bej dōrga monta;
Jaunom sīvom daudzom tī naatgō nu fronta.

Nu soltuma lai navajdzātu cīst,
Ai cytom Stepčá gōja mežā molku grīzt.
Jōs rádž pi kryuma sād, malnim ausu golym začeitš
Kai breinums rats, kas bōbu laimái syuteits.

Jōs runoj: "Kura taidus ausu golus giutu,
Tei laimeiga iz vysim myužim b̄ytu.
Partū, ka vysod izapylda itys zababons:
"Veirs klausa tod kai cyuku gons..."

Stepčá nadūmō i pakaļ začam lūbá,
Nazavārá daudz: tī kryums voi grōvš, voi dūbá...
I koč jōs maitom nabej bogots pyurs,
Jōs maitu veirim tyka liktinš syurs.

*

Vot kolnā mās, na tōļ nu ņoščys mōjom,
Kur jauneibā nu večerinku gōjom;
Pi kolna tō jau aug pa kaidam kryumam...

Tá skots muns pieški lik maņ palikt dryumam

Tápaņ na tōļ lāc začeiņš senejīs;
Koč palyktu tys lļžai napamaneitīs!
Tik, kas tū dává! Jei atspierīnī dreizā
Sleid laimis zvierenám tam taišni viersā!...

As mudri pōrzamatu, kur kolnam ūtrā pusá
I nav maņ dalis: voi bēs tū nūgivusá.
Ai vāzom atsasperu... Dūmoju par olu.
Tōlinī jau radzu sapņu Sīvergolu.

Pec laicená jau dzerom olu, lyupys čāpstynojūt,
I daudz kū filosofisku ai draugu pōrrunojūt:
Cik malnō itīpeiba sirdái solta,
Cik mīram tyvōk saticeiba bolta.

*

Par zača medeibom maņ navaicojit,
Ka atjauteigi esit – dagōdojit!
Maņ sātā lļža napascā ni vōrda:
Voi vakar zači nūgiuņ bejusá jōs kōrta.

*

Pavuiceiba tam, kas klausōs:
Ai sovīm mīžim nabrauņ cyta auzōs!

2009.

PROFESIONALŌ ORIENTACEJA

Pyrms meža skolys izlaiduma,
Lai nav nikaida pōrprotuma,
Opūgs — skolys pōrziņš,
Cīnejamīs vysziņš,
Kod tam »nu augšys« vieleits tyka,
Klasái sazapuļcāt lyka
Pi lautzō bārza — bez lopu, plyka,
Kur sōcās lelō zvieru styga.

Patš atsasiedš iz prīdis zora
Iz sovim školnīkim jys soka:
»Mīlī bārni!
Kod nūsvineits bīš izlaidums,
Kū darās tod sāvkurs nu jums?«

Iz calma izlāc zvierenš mozs,
Skots nōkūtnī tam oss:
»Muns tāvs pavysam palicš vacs,
Ar pyuļom jys pa zorim lāc —
I rikstu sagōdnīks jau lāns;
Šam dorbam jōpīlik maņ placs.«
Nūsoka itai vōverāns.

»Taiseišu as zāmī olu,

Kur zīmā glōbtis var nu sola,«
Ūpsāns bylst i turpynoj:
»As školai pateiceigs bez gola!«

Tá nūzaskaidroj vāļ daudz kas:
Iudrāns — zvejōs leidakys,
Babrāns — meža ciertiejs kliuṣ,
Lōcāns — ūgōtōjs lobs bŷṣ
A Začu Jancṣ, skriejiejys lobs,
Par meža postnīku jys tapṣ.

Tik vīns nu vysa zvieru bora
Sovai klasái kaunu dora:
Sād, narunoj i smaيدا.
Kū nōkūtnī jys gaida?

Opūgs verās — kas ir jys?
Ak, tys — vilcāns Alfonenš,
Klasis slaistenš, rakarenš.
»Tu, puis, iz mōtis sagōdōtō kārs,
Voi bŷsi meža sanitarṣ?«
Tai Opūgs vaicoj.

»Vaū! Nagrybu as taidys lygys —
Stiṣt naktṣ-pūdus, sakūṣt mygys.«
Tod ṣkeibi smīnūt vilcāns ryuc:

»Nu miličim kod seņ jau mīrs,
A policistu vāļ ir moz,
Jauns laupeitōju omots radīs –
Reketirs.
Tam dereigs bȳšu as patīs.«

Opȳgs acš tik sovys būla
Jiut jys – blameita tikš škola,
Kod īstōš jaunō vylka tykums.
Bet bārnu aizsardzeibys lykums
Tam dūš pa nogim,
Kas zvierānu, vysleidza kōdu,
Koč i par pōrkōpumim smogim,
Tik vīgli īpārtu pa ōdu.

*

Kaidu morali lai dūdu?
Voi lai demokrateji sūdu,
Kur bārnu atļauteiba pōrspiej gūdu?
...sōk tōļōk korupceja zālť,
Lai bȳtu rōtnijīm kū pālť.

1996.

DZIĻŌ SAKNĀ

Nav brīsmēigōkys Dīva strōpis —
Kai narymstūšys zūbu sōpis.

Seņ atgadīņš taidz dziedāts beja
Par bōbu vōrdā — Saļumeja:
Jai zūbs na vīns jau ōrā kritš,
A par itū zūbu pastōsts cyts.

Jei mūcājās kai ni ar vīnu,
Tys sōpāja jau pīktu dīnu;
Ni ar pierstu, ni ar dīgu valkams,
Kai tikai ambulancī raunams.

Nikō darāt,
Lobōk šudiņ, nakai pareit.
Tōm sōpōm vajag
Golu darāt.

Jaunu skustu apsiejusá,
Ōrstam naudu dabōjusá,
Pyrms celá sevi pōrkrystāja,
Iz mīstu dāvās Saļumeja...

Zūbu ōrstz jau dzeļžus skaņdej, —

Kai beņdā lelōs strōpis stuņdāi.
A bōba krāslā tik kū eļš:
— Cik šausmeigs dzeivis krystaceļš!

Tá ōrstš ar litpratēja skotu
Reikoj — muti turāņ plotu!
Jau slymū zūbu stangōs jāmá...
A bōba — muti sakrampāja.

Nu, ni iz prišķu-atpakaļ
Nakušņ apcyngys nu vītys
Īkš Saļumejis mutis cītys,
Lai kaidys runys doktorsņ maļ.

Rōdīs, tá nikas vairs naleidz.
Par laimi, ōrsta paleigs
Beja aiz tō mūku krāsla leidš.
Kū darāņ?

Ōrsta skots tū pasacāja:
Ar eilynu, kū slāptu tur,
Bōbai dybynā lai dur —
Ka jei sōc klīgņ ar muti plotu.

Tá ōrstš ar rūku vyngrynōtu
Jai zūbu raun nu vysa spāka

I atpestej nu ļaunō grāka
Nalaimeigū Saļumeji.

Pec tam jei vysim rozstōstāja,
Cik slymīs zūbs tys naškeists beja:
Kai dziļō saknā sōpiejusá,
Da pošam čūkstam ģaugusá.

*

Kotram špetnam dybynam
Ir atrūnams pa eilynam.

2000.